

Dator, jämlikhet och könsroller

LO / Löne- och välfärdsenheten – juni 2006
Sven Nelander/Ingela Goding

Sammanfattning

Resultaten visar att såväl *tillgången* till dator i hemmet som *användningen* av Internet, har *ökat närmast dramatiskt* bland LOs medlemmar. Ökningen har varit klart större bland arbetare än bland tjänstemän, och man kan också uttrycka det som att *jämlikheten* har ökat. Drygt 85 procent av LOs medlemmar har idag tillgång till dator i hemmet, mer än 70 procent har själva använt Internet i hemmet under det senaste året och drygt 55 procent minst någon gång i veckan. Ökningen av andelen LO-medlemmar som ofta använder Internet har varit särskilt stor under det senaste året. Överhuvudtaget är *kraften och snabbheten* i datoriseringen av hemmen slående.

Det påstås ibland att datorn skulle *konservera och befästa könsrollerna*. Inte något som helst stöd för detta ges i undersökningen utan det *kan inte ses annat än som en myt*. Tvärtom framgår av de jämförelser som görs att ökningen av användningen av Internet har varit *större bland kvinnor* än bland män, och det här gäller både arbetare och tjänstemän.

Generationskillnaderna är mycket påtagliga, men resultaten visar på en mycket stark ökning av internanvändningen *även bland de något äldre*. Bland LO-kvinnor över 50 år har andelen som under det senaste året använt Internet i hemmet ökat från 3 till 57 procent sedan 1998 och bland män i samma åldersgrupp från 13 till 61 procent. Det är alltså alldeles klart att *även de något äldre vill ta till sig och utnyttja den nya informationstekniken*.

Rapporten avslutas med en *internationell jämförelse* som visar att Sverige ingår i den grupp av länder inom EU där andelen hushåll med tillgång till Internet är allra högst. De andra länderna i denna grupp är Nederländerna, Luxemburg och Danmark.

Inledning

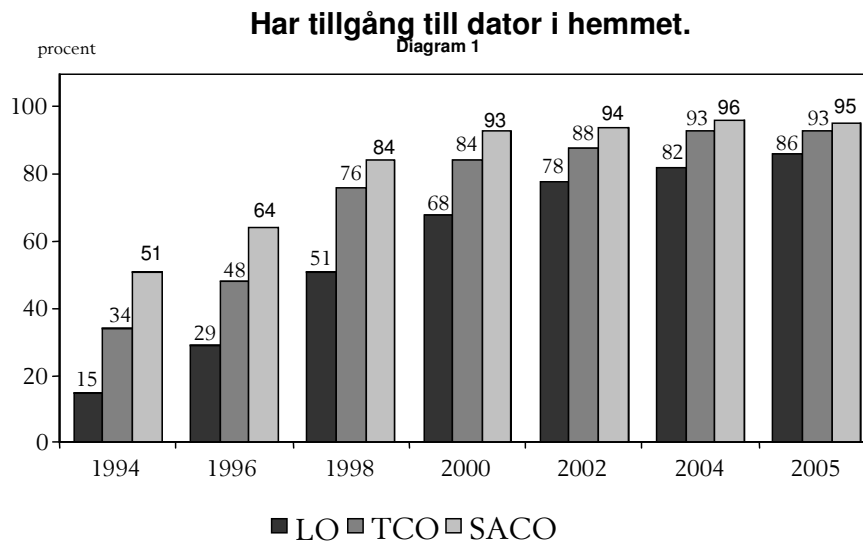
LO har i ett antal rapporter studerat de anställdas datoranvändning. Nu kan vi följa upp resultaten och visa vad som har hänt.

Underlaget är frågor som ställts av Statistiska centralbyråns (SCBs) väl utbildade och mycket erfarna intervjuare till ett slumpmässigt urval av befolkningen, och *kvaliteten* i undersökningarna får överhuvudtaget bedömas som *mycket hög*. Genom att exakt samma frågor har ställts vid flera olika tillfällen kan *säkra jämförelser över tiden* göras. Hur dessa frågor är formulerade och på vilket sätt undersökningen har genomförts anges i bilaga i slutet av rapporten.

Tillgång till dator i hemmet – minskade klasskillnader

Siffrorna för *år 2005* har just blivit klara och man kan konstatera att datoriseringen i hemmen fortsätter. Om man ser till de drygt tio åren sedan 1994, för vilka det finns exakt jämförbara siffror, har andelen anställda *LO-medlemmar* med tillgång till dator i hemmet ökat från 15 procent till 86 procent. Detta illustreras i diagram 1. Bara under de *senaste fem åren*, alltså mellan 2000 och 2005, har det varit en ökning med nästan 20 procentenheter (från 68 till 86 procent). Det är alltså *mycket tydligt* att LO-medlemmarna vill ta till sig och utnyttja den nya informationstekniken.

I diagrammet redovisas även siffrorna för tjänstemännen i TCO och SACO. Tablån nedan visar att ökningen av tillgång till dator i hemmet har varit *allra starkast* bland LO-medlemmarna. Det gäller både om man ser till hela perioden sedan år 1994 och på den något kortare sikten sedan år 2000. Man kan också uttrycka det som att de *klassmässiga skillnaderna har minskat*.

Bland *samtliga anställda* har det, som framgår av tablå 1, under perioden som helhet varit en ökning från 28 till 89 procent – i absoluta tal från knappt en miljon anställda med dator i hemmet år 1994 till nästan 3,4 miljoner år 2005. Av denna *ökning* på ungefär 2,4 miljoner anställda med dator i hemmet är en stor del medlemmar i något LO-förbund.

Tablå 1 Har tillgång till dator i hemmet. Procent

	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2005
<i>Alla anställda</i>	28	42	67	78	84	88	89
LO	15	29	51	68	78	82	86
TCO	34	48	76	84	88	93	93
SACO	51	64	84	93	94	96	95

Närmast dramatisk ökning av internetanvändningen bland LOs medlemmar

Tillgång till och användning av *Internet* i hemmet kan vi belysa *sedan 1998*. Under de sju åren sedan dess, alltså perioden 1998-2005, har andelen anställda som *själva* använt Internet i hemmet under det senaste året ökat från 32 till 79 procent, en uppseendeväckande kraftig ökning. Detta framgår av tablå 2 och mera utförligt i tabellerna B1 och B2 i bilagan i slutet av rapporten.

Om vi ser till *LO-medlemmarna* har ökningen varit *ännu större* – från 19 till 72 procent, alltså nästan en fyrdubbling sedan 1998. Andelen LO-medlemmar som använder Internet minst någon gång i veckan har ökat från 12 till 57 procent. Ökningen har varit *allra snabbast under det senaste året*.

I tabell B2 i bilagan kan man också se att andelen LO-medlemmar som använt Internet *flera gånger i veckan* har ökat från 7 till 40 procent.

Skillnaderna mellan LO, TCO och SACO vad gäller användning av Internet i hemmet har minskat – och *jämlikheten har ökat*.

Tablå 2 Användning av Internet i hemmet. Procent

	Har själv använt Internet i hemmet under senaste året					Har själv använt Internet i hemmet minst någon gång i veckan				
	1998	2000	2002	2004	2005	1998	2000	2002	2004	2005
<i>Alla anställda</i>	32	57	68	75	79	21	42	51	59	66
LO	19	44	57	64	72	12	30	39	45	57
TCO	38	64	74	82	85	24	44	55	65	69
SACO	47	78	84	89	89	33	63	69	76	79
LO-kvinnor	14	36	50	58	69	6	21	29	39	50
LO-män	24	51	62	68	75	17	38	47	51	63
TCO-kvinnor	33	57	70	80	82	18	33	47	60	64
TCO-män	46	73	79	84	89	34	60	66	72	79
SACO-kvinnor	37	75	78	90	86	20	51	58	73	74
SACO-män	57	81	91	88	92	46	76	82	79	84

Befäster datorn könsrollerna?

Det *påstås ibland* att hemdatorn skulle vara mannens och barnens leksak och att införandet av den nya informationstekniken skulle *konservera könsrollerna*. Något belägg för detta ges dock *inte* i resultaten. Förvisso finns det skillnader mellan könen vad gäller att använda datorn i hemmet, men internetanvändningen har ökat mycket snabbt bland kvinnorna och det har skett en *utjämning mellan könen*. Den här slutsatsen gäller bland *både arbetare och tjänstemän*.

Ett exempel på hur stora förändringarna har varit är att andelen LO-kvinnor som använder Internet i hemmet minst någon gång i veckan har *mer än åttadubblats* på en så kort tid som sju år - från 6 till 50 procent (tablå 2).

Hur stora är generationsskillnaderna?

I tablå 3 kan man se att *generationsskillnaderna* är mycket betydande vad gäller datoranvändningen. Det gäller användningen av Internet överhuvudtaget, men i ännu högre grad andelen som ofta använder Internet (minst någon gång i veckan).

Men siffrorna visar att det har skett en kraftig ökning i den äldsta åldersgruppen bland både kvinnor och män. Till exempel framgår att bland LO-kvinnor över 50 år har andelen som under det senaste året använt Internet i hemmet ökat från 3 till 57 procent sedan 1998 och bland män i samma åldersgrupp från 13 till 61 procent. Också andelen

som använder Internet varje vecka har ökat starkt. *Slutsatsen är alldeles uppenbar*: även de något äldre vill använda den nya informationstekniken.

Tablå 3 Användning av Internet i hemmet. Procent

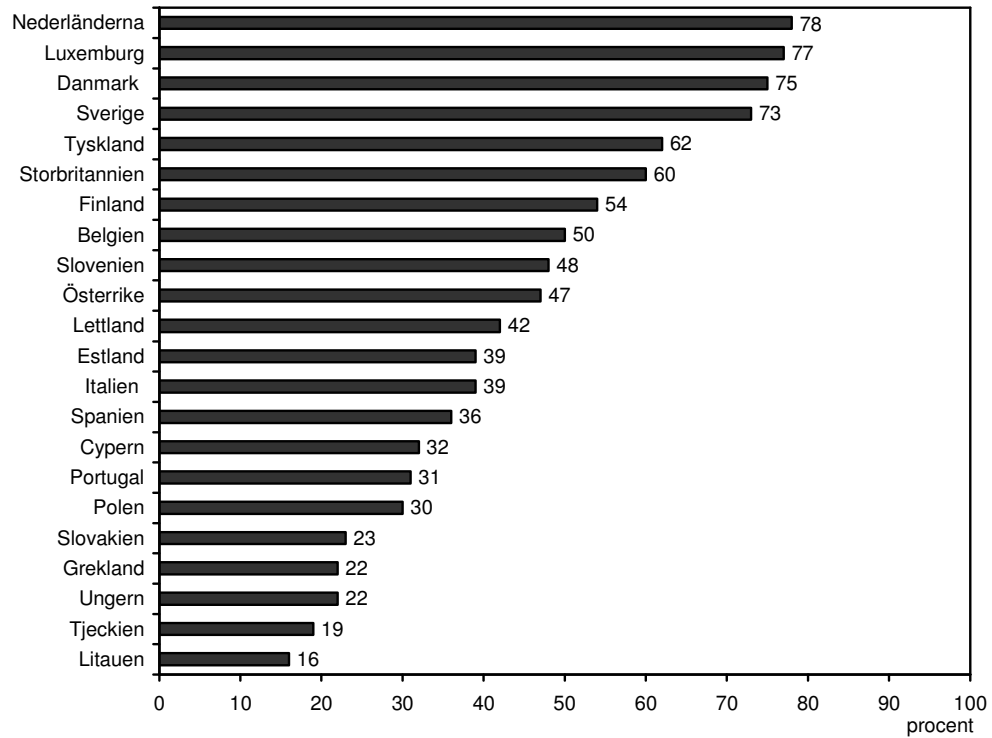
	Har själv använt Internet i hemmet under senaste året					Har själv använt Internet i hemmet minst någon gång i veckan				
	1998	2000	2002	2004	2005	1998	2000	2002	2004	2005
LO-kvinnor										
18-29 år	22	39	53	61	73	6	10	20	47	71
30-49 år	17	47	63	69	76	3	15	18	44	55
50-64 år	3	15	29	38	57	0	3	8	24	33
LO-män										
18-29 år	25	56	62	66	81	16	34	43	54	76
30-49 år	31	61	70	76	80	15	25	31	55	68
50-64 år	13	25	47	57	61	3	9	14	43	44

Internationell jämförelse

Intressant är förstås också att se hur Sverige står sig i en internationell jämförelse. Inom EU mäter man bland annat *hur stor andel av hushållen i respektive land som har tillgång till Internet*. (Man ser på alla de hushåll i vilka minst en person är i åldrarna 16-74 år. Denna annorlunda avgränsning gör att siffrorna inte riktigt överensstämmer med dem som tidigare redovisats.)

Siffrorna i diagram 2 som kommer från EUs statistikorgan Eurostat avser *första kvartalet 2005*. Det visar det sig att bland de 25 länderna i EU är tillgången till Internet högst i Nederländerna (78 procent har tillgång till Internet), Luxemburg (77 procent), Danmark (75 procent) och Sverige (73 procent). Lägst är siffrorna för Litauen, Tjeckien, Grekland och Ungern. För tre EU-länder saknas uppgifter och det är Frankrike, Irland och Malta.

Andel av hushållen i respektive land som har tillgång till Internet*
Diagram 2

*) Avser hushåll 16-74 år, och alltså inte enbart anställda som de tidigare redovisningarna.

BILAGA

Tabell B1 Tillgång till och användning av Internet i hemmet. Procent

	Tillgång till Internet i hemmet					Har själv använt Internet i hemmet under senaste året				
	1998	2000	2002	2004	2005	1998	2000	2002	2004	2005
<i>Alla anställda</i>	36	66	76	81	83	32	57	68	75	79
LO	26	56	68	74	79	19	44	57	64	72
TCO	46	73	81	86	88	38	64	74	82	85
SACO	53	83	89	91	90	47	78	84	89	89
LO-kvinnor	25	53	66	72	78	14	36	50	58	69
LO-män	27	58	69	75	80	24	51	62	68	75
TCO-kvinnor	43	69	80	86	87	33	57	70	80	82
TCO-män	52	78	83	87	90	46	73	79	84	89
SACO-kvinnor	48	84	86	91	88	37	75	78	90	86
SACO-män	59	82	93	90	93	57	81	91	88	92
LO-kvinnor 18-29 år	23	43	59	64	73	22	39	53	61	73
LO-kvinnor 30-49 år	33	68	78	82	87	17	47	63	69	76
LO-kvinnor 50-64 år	14	34	51	59	66	3	15	29	38	57
LO-män 18-29 år	27	57	61	68	82	25	56	62	66	81
LO-män 30-49 år	34	65	76	82	83	31	61	70	76	80
LO-män 50-64 år	18	44	63	67	72	13	25	47	57	61

Tabell B2 Använder själv ofta Internet i hemmet. Procent

	Har själv använt Internet i hemmet minst någon gång i veckan					Har själv använt Internet i hemmet flera gånger i veckan				
	1998	2000	2002	2004	2005	1998	2000	2002	2004	2005
<i>Alla anställda</i>	21	42	51	59	66	13	25	31	41	47
LO	12	30	39	45	57	7	17	23	30	40
TCO	24	44	55	65	69	13	24	32	42	45
SACO	33	63	69	76	79	18	42	42	54	59
LO-kvinnor	6	21	29	39	50	3	10	15	23	32
LO-män	17	38	47	51	63	11	23	29	36	47
TCO-kvinnor	18	33	47	60	64	8	16	22	35	39
TCO-män	34	60	66	72	79	21	35	45	51	56
SACO-kvinnor	20	51	58	73	74	11	26	26	49	52
SACO-män	46	76	82	79	84	25	58	62	60	66
LO-kvinnor 18-29 år	10	28	35	47	71	6	10	20	32	50
LO-kvinnor 30-49 år	7	25	36	44	55	3	15	18	26	36
LO-kvinnor 50-64 år	1	9	15	24	33	0	3	8	12	19
LO-män 18-29 år	22	46	56	54	76	16	34	43	46	69
LO-män 30-49 år	21	44	50	55	68	15	25	31	37	48
LO-män 50-64 år	8	18	35	43	44	3	9	14	27	28

Vilka frågor som har ställts

De tillfrågade har år 2005, i besöksintervjuer som är fördelade under hela året, tillfrågats om *de har tillgång till dator i hemmet*. Det har också ställts frågor om tillgång till och användning av *Internet* i hemmet.

Först ställdes följande fråga:

”Har Du i hemmet tillgång till dator?”

De som svarade ja fick frågan:

”Har Du i hemmet tillgång till Internet?”

De som svarade att de i hemmet har tillgång till Internet fick också följdfrågan:

”Har Du under de senaste 12 månaderna använt datorn på fritiden för att utnyttja Internet?”

Svarsalternativen var:

- nej, ingen gång
- någon gång i kvartalet eller mer sällan (1-5 gånger)
- någon gång i månaden eller oftare (6-20 gånger)
- någon gång i veckan (21-60 gånger)
- flera gånger i veckan (61- gånger)

Intervjuerna görs inom ramen för Statistiska centralbyråns (SCBs) årliga undersökningar av levnadsförhållandena. Det innebär också att mycket säkra jämförelser kan göras med situationen under tidigare år.